

Handwritten notes in Hebrew and Yiddish, including a date "26/11/1942" and a signature.

העברעיזמען

אין דער יידישער שפראך

פון ישראל שטיינבערג

ביי דער מיטבאטייליקונג פון פראפ. א. רויכווערגער.

Składowo i oddział w P.W.S.
Wrocław, ulica Antoniego 13
zam. 631 nrk 3200 F. 30789

פארלאג, נידערשלעזיע
1 9 4 9 1 1 5 5 4 1 1

Prawa autorskie zastrzeżone.
אלע רעכט געהערן דעם מחבר
Copyright by the author
Israel Sztejnberg, Wrocław, 1949

Składano i odbito w P.W.Z.G.
Wrocław, ulica Antoniego 15
zam. 559 nakł. 3.200 F 39301

צום הייליקן אַנדענק פון מיין פאָטער ר' אַברהם פנחס ז"ל, פון מיינע קינדער זלמן און רבקה, פון מיינע תלמידים שון רוטקע (ביי לאַמזשע), פון זא-ראָמב (ביי אָסטראָוו-מאָזאָוויצעק), פון אָסטראָוו-מאָזאָוויצעק און פון וואַסילקאָוו (ביי ביאָליסטאָק), וועלכע זענען אומגעקומען דורך די היטלעריסטישע באַרבאַרן:

י. ש.

פון אַחבֿר

דאָס ווערטער-ביכל איז באַשטימט פאַר די שילער פון די העכערע קלאַסן פון דער יידישער פאָלקסשול און ווי אַ הילפבוך פאַר די לערער פון יידיש ביים דערקלערן די העברעישע און אַראַמישע ווערטער אין דער יידישער שפראַך. די פאָנעטישע טראַנסקריפציע פון די העברעישע ווערטער שטיצט זיך אויף דעם ליטווישן דיאַלעקט. די פאַרטייטשונגען גיבן איבער די וויכטיקסטע באַדייטונגען און ניואַנסן פונעם וואָרט אָדער פראָזע אין דער איינצאָל-פאַרם. די צייטאָטן, שפריכווערטער און פראָזן האָבן דעם צוועק בולט צו מאַכן דעם אופן פון באַנוצן די העברעישע און צו באַרייכערן די שפראַך-דיעות פון די תלמידים. ווערטער, וועלכע באַצייכענען געשעענישן אָדער פערזענלעכקייטן, זענען באַלויכטן מיט קורצע היסטאָרישע דערקלערונגען און דאַטעס. דער מין און די מערצאָל-פאַרם פון די סובסטאַנטיוון ווערן אָנגעוויזן לויט זייער באַנוץ אין יידיש.

באַמערקונג: צוליבן פעלן פון נקודות איז נישט מעגלעך געווען אויסצוזעצן דעם חיריק אונטערן אות יוד און דעם פתח אונטער די צוויי יודן.

ישראל שטיינבערג

וואַרשע, דעם 15טן סעפטעמבער 1948.

ראשי-תיבות, וועלכע ווערן באַנוצט אינעם ווערטער-ביכל:

מ"ס = מענדעלע מוכר ספרים.	נ"ק = נאָך קריסטוס.
ש"צ = שלום עליכם.	ז"ד = זע דאָרט.
מ"צ = מערצאָל.	אדג"ל = און דאָס גלייכן.
פ"ק = פאַר קריסטוס.	אא"וו = און אזוי ווייטער.

- = באַצייכנט דעם אָנהייב פון אַ צי-טאָט, שפריכוואָרט אָדער פראָזע.
- * = אויסשפראַך לויט דער ספרדישער הברה ביי געוויסע נייע ווערטער.
- = ביי ווערטער אין צוגאַב, וועלכע זע-נען שוין איינמאָל באַהאַנדלט גע-וואָרן אין הויפטטעקסט.

מיינע אבות-אבותינו זענען קיין שריי-
בער נישט געווען (פריץ).

דער אבי-אבות הטומאה (אוי-
אוואס-האטומע) - גרויסע שמוציקייט.
באצייכענונג פון א זייער שלעכטן
און געמיינעם מענטש.

אביגדור (אויגדער) - נאמען פון
א מאנצביל.

די אבידה - אבידות (אויידע -
אויידעס) - פארלוסט; פארלוירענע
זאך.

● פרעס טויט איז געווען א גרויסע
אבידה פאר דער יידישער ליטערא-
טור.

די אבידה האט זיך אפגעפונען.

דער אביון - אביונים (עויען -
עויונים) - ארעמאן.

דאס אביונות (עויוינעס) - ארעמ-
קייט.

אביוניש (עויויניש) - ארעם.

דער אבלי-אבליים (אול-אוייליים) -
טרויערנדיקער, דער וואס געפינט זיך
אין טרויער נאך א געשטארבענעם.
● זיי זענען געזעסן מיט אראפגעלאזטע
קעפ ווי אבליים (מ. בורשטין).

אבלי וחי ראש (אול וואכא-
פוי ראש) - ווערטלעך: פארטרויערט
און מיט א פארדעקטן קאפ, שטארק
פארשעמט.

דער א"ב (אלעף-בייס) - אלף-בית,
אלפאבעט.

דער אב (אוו) - נאמען פון עלפטן
חודש (יולי-אויגוסט), לויטן יידישן
לוח.

דער אב-בית-דין-אב-בית-דינס
(אוו-בעז(ד)ן - אוו-בעז(ד)נס) - ווערט-
לעך: „אייבערשטער פון געריכט“.
טיטל פונעם פארויצער אין דער
רבנישער קאלעגיע אין אקהילה.

אבא (אפע) - נאמען פון א מאנצביל.

דער אב"ד (אוו-בעז(ד)ן) - ערשטע
אותיות פון אב-בית-דין (ו"ד).

די אבדה - אבדות (אויידע-אויי-
דעס) - זע: אבידה.

אבות (אונעס) - מ"צ - עלטערן,
אורעלטערן; ביבלישע פאטריארכן;
אברהם, יצחק און יעקב.

● ער איז געווען פון אבות א שטאטי-
שער ארבעטער (א. קאטיק).

פון אבות אבותיו (אונעס-אויי-
סאוו) - מ"צ - פון זיינע עלטערן און
אור-עלטערן, פון זיינע עלטער-זיידעס.
● פון אבות-אבותיו א פישער, פאר-
ברענגט מען טעג און יארן אויפן
ים (פריץ).

אבות-אבותינו (אונעס-אוייסינו) -
מ"צ - אונדזערע אורעלטערן, אונ-
דזערע עלטער-זיידעס.

● איך בין נישט קיין שרייבערל און

● גייט שטענדיק אַוועק אַבל וחפוי ראש, ווי אַ „קוימענקערער“ (פרץ).

א ב ל ד י ק (אַוולדיק) - פאַרטרויערט.

דאָס אַ ב י ל ו ת (אַוויילעס) - דאָס טרויערן (נאָך געשטאַרבענע).

● אין אַ שטוב וווּ מען פראַוועט אַבלות איז גוט צו שווייגן (שפּריכוואַרט).

דער אבן-טוב-אַבנים טובות (עוון-טאָו - אַוואָנים טויוועס) - טייערער שטיין, איידל-שטיין. (קאַ-רעקטע העברעישע פאַרם: אבן-טובה - אַבנים טובות).

● אַט זעט איר אַן אבן טוב, לייכט פון זיך אַליין אין דער פינצטער (נאַמ-בערג). וויסן איז דער טייערסטער אבן-טוב (שפּריכוואַרט).

דער אבן-נגף-אַבני-נגף (עוון-נעגעף - אַוונני-נעגעף) - שטרויכל-שטיין, שטערונג; אַנשטויס.

I אבן-עזרא (איבן-עזרע, פאַר-גרייזט: עוון-עזרע) - דער זון פון עזרא - נאָמען פון יידישן געלערנטן, דענקער און דיכטער אַברהם אבן-עזרא (1092-1167 נ"ק).

II אבן-עזרא (איבן-עזרע, פאַר-גרייזט: עוון-עזרע) - נאָמען פון גרויסן יידישן דיכטער פון דער שפּאַ-נישער תקופה משה אבן-עזרא, וואָס האָט געשריבן אין העברעיש און אַראַביש (1060 - 1139 נ"ק).

דאָס אבר - אברים (איינווער - אייוורים) - גליד, קערפערטייל.

● דער קאַפּ שפילט ביי אונדז יידן די גרעסטע ראָל מער ווי אַלע צוויי הונדערט אַכט-און-פערציק אברים (ש"ע).

דאָס אבר מן החי (איינווער מין האַכאי) - גליד אָדער שטיק פלייש, אָפגעשניטן פון אַ לעבעדיק באַשע-פעניש, פלייש פון אַ נישט-געשחטע-נער (געשאַכטענער) בהמה (אָדער עוף).

אברהם (אוראָם) - נאָמען פון אַ מאַנצפיל. פאַרקלענער-פאַרם: אברהמל (אורעמל).

אברהם אַבינו (אוראָהאַם אַווי-נו) - אונדזער פאַטער אַברהם, דער ערשטער ביבלישער פאַטריאַרך.

אַבשלום (אַוושאַלעם) - ביבל-פער-סאָנאַזש, נאָמען פון אַ מאַנצפיל.

אַגב (אַגעווי) - ביי דער געלעגנהייט, נעבנביי; איבעריקנס.

● און אַגב איז נאָך אין יענער צייט די באַן געווען אַ ניס (ש"ע). גיט מיר, אַגב, צו וויסן אייער מיינונג (ש"ע).

אַגב-אורחא (אַגעווי-אורכע) - אין איינוועגס, ביי דער געלעגנהייט, נעבנביי.

● איך וויל נאָר אַגב-אורחא פאַרריכטן עטלעכע זאַכן, וואָס ער האָט גע-שריבן נישט אמת (ממ"ס). נאָר דאָס אַלץ האָב איך אייך דערציילט אַגב-אורחא (פרץ).

אַגב-אורחאדיק (אַגעווי-אורכע-דיק) - געלעגנהייטלעך, פאַרבייגי-ענדיק, זייטיק.

● איך קאָן אַרויסקוועטשן פון אים אַלץ, וואָס איר דאַרפט און דוקא צו-פעליק, זייטיק, אַגב-אורחאדיק (ש"ע).

די אַגדה - אַגדות (אַגאַדע - אַגאַדעס) - לעגענדע; דערציילנדיקער טייל פון תלמוד. קעגנזאָץ: הלכה (ז"ד).